

วิเคราะห์การบรรลุธรรมของพระองค์คุลิมาลเถระ*

Analyze Enlightenment of Phra Angulimālya Thera

พระสุริโย สุจิตโต (รุ่งเรือง) และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ (วันยาว)
Phra Suriyo Sukhito (Rungrueang) and Phramaha Mit Thitapanyo (Wanyao)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตงอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: psuriyo2529@gmail.com

บทคัดย่อ

วิเคราะห์การบรรลุเป็นพระอรหันต์ของพระองค์คุลิมาล: การได้มีโอกาสในการพบพระพุทธเจ้า การฟังธรรมและสมาทานศีลถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุธรรมขององค์คุลิมาล ในโอกาสนี้ทำให้ท่านได้เข้าใจในวิบากกรรมที่ท่านได้ประสบกับชีวิตจนทำให้ชีวิตของท่านได้หักเหจากการที่เป็นคนดีจนกลายมาเป็นฆาตกร เพราะถูกหลอกจากอาจารย์และศิษย์ร่วมสำนัก แต่เพราะที่ได้พบพระบรมศาสดา ซึ่งเป็นยอดแห่งกัลยาณมิตรที่ประทานเมตตาสั่งสอนจนท่านได้บรรลุธรรมขั้นสูงคือพระอรหันต์ จนเป็นคติเครื่องเตือนใจสอนใจให้คนที่เคยหลงผิด กระทำความผิดแล้วก็สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้

คำสำคัญ: การบรรลุธรรม; พระองค์คุลิมาลเถระ

Abstract

Analyze the objectives of this Article were: the Enlightenment of Phra Angulimālya: having the opportunity to meet the Buddha to listen to the Dhamma and practice the precepts is the important factors in Angulimālya's attainment. It was on this occasion that he came to understand his misfortune that turned his life around from being a good person to becoming a murderer because he was deceived by teachers and fellow students. When he met the Buddha which is a good friend to teach him until he attained the highest level of enlightenment, Arahant. This is a motto for a person who has been mistaken. When one committed an offense, one can turn into a good person.

Keywords: Attainment; Phra Angulimālya Thera

*ได้รับบทความ: 27 กรกฎาคม 2565; แก้ไขบทความ: 8 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 15 ธันวาคม 2566

Received: July 27, 2022; Revised: December 8, 2023; Accepted: December 15, 2023

1. บทนำ

พระองค์คุณิมาลเถระ ซึ่งเดิมท่านชื่ออหิงสกะ เกิดในตระกูลพราหมณ์ บิดาของท่านเป็นปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล เริ่มตั้งแต่ขณะที่ท่านจะคลอด พระแสงศาสตราวุธยุทธภัณฑ์อันที่มีอยู่ในเรือน และเครื่องพระแสงศาสตราวุธในวังของพระเจ้าปเสนทิโกศล ได้บังเกิดเป็นแสงโชติช่วง บิดาของท่าน ซึ่งเป็นปุโรหิต ทราบดีว่าบุตรของตนเกิดในฤกษ์ดาวโจร จึงเสนอให้ปลงชีวิตกุมาร ที่เพิ่งคลอดใหม่ แต่ด้วยบุญบารมี ทำให้กุมารรอดจากการถูกประหาร ปุโรหิตตั้งชื่อบุตรชายของตนว่า อหิงสกะ ซึ่งหมายถึง ผู้ไม่เบียดเบียน แต่ต่อมาท่านได้กลายเป็นฆาตกรฆ่ามนุษย์ตายจำนวนมากเมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ชีวิตของท่านจึงพลิกผันจากฆาตกรผู้โหดร้าย กลายเป็นพระอรหันต์ผู้เพียบพร้อมด้วยศีลาจารวัตร ทำให้ชาวซึ่งถึงเรื่องกฎแห่งกรรมและน้ำพระทัยอันเปี่ยมด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธองค์ที่มีต่อเวไนยสัตว์ทั้งหลาย สัตว์โลกทั้งมวล ล้วนแล้วแต่เกิดมาจากบุพกรรมในอดีตทั้งสิ้น เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด ไม่มีสิ้นสุด ไม่มีประมาณ เมื่อถือกำเนิดมาแล้ว ทุกๆ ชีวิตล้วนอยู่ใต้กฎไตร-ลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ถูกอำนาจ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ชันธ์ 5 และกิเลสมาร ทั้งน้อยใหญ่ ฯลฯ ทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจไม่รู้จบสิ้น ในทุกๆชาติภพที่เกิด ด้วยพระกรุณาธิคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระปัญญาธิคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ได้เสด็จดำเนินไปโปรด เริ่มต้นที่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 โดยได้แสดงปฐมเทศนา ทรงเทศนาธรรมจกักกัปปวัตตนสูตร ในเวลาที่จบพระธรรมเทศนาอัญญาโกณฑัญญะได้

บังเกิดธรรมจักขุบรรลุเป็นโสดาบัน โดยรู้ว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา” ท่านโกณฑัญญะถือได้ว่าเป็นผู้บรรลุธรรม เป็นอริยบุคคลท่านแรก ได้ทูลขออุปสมบท เป็นพระภิกษุในพระธรรมวินัยของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยพระวาจาว่า “เธอจงเป็นภิกษุ มาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ (คณาจารย์โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, 2551) ดังที่พระพุทธโฆษาจารย์กล่าวไว้ว่า “พระพุทธองค์ทรงมีพระทัยสม่าเสมอในสัตว์ทั้งหลาย คือ นายขมังธนู พระเทวทัต ฆาตกรองค์คุณมาล ช้างธนบาล และพระราหุล” โดยไม่แยกว่าเป็นผู้รักใคร่ในพระองค์ เป็นสัตว์เดรัจฉาน หรือว่าเป็นศัตรูต่อพระองค์พระสมณโคดมได้ทรงสั่งสมบารมีมาตั้งแต่อดีต จนถึงชาติปัจจุบัน นับเป็นอนเนกอนันต์ ทรงค้นหาแนวทางที่จะพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงในแนวทาง มัชฌิมาปฏิปทา (ม.ม. (ไทย) 12/501/537)

เรื่องราวของพระองค์คุณิมาล เพราะเคยมีประวัติที่เป็นโจร ได้ฆ่าผู้คนอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมากซึ่งเมื่ออุปสมบทแล้ว ได้บำเพ็ญเพียรจนบรรลุเป็นพระอรหันต์ อย่างน่าเคลือบแคลงซึ่งเป็นเรื่องที่อัศจรรย์ยิ่ง จึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าศึกษาหาข้อเท็จจริงต่อไปสัตว์โลกทั้งมวล ล้วนแล้วแต่เกิดมาจากบุพกรรม ในอดีตทั้งสิ้น เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด ไม่มีสิ้นสุด ไม่มีประมาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากยิ่งด้วยพระกรุณาธิคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระปัญญาธิคุณขององค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในจำนวนพระอสีติสาวกทั้งหมด 80 รูป พระองค์คุณิมาลเถระ เป็นหนึ่งในพระอสีติเหล่านั้นมี

ประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจเริ่มตั้งแต่อดีตชาติจนได้เกิดมาเป็นอหิงสกะกุมาร ได้กลับกลายเป็นโจรหายาบช้า ชำคณอย่างไม่ปราณี เป็นจำนวนมาก องค์อุลิตมาแม้จะเคยเป็นฆาตกรแม้จะฆ่ามนุษย์จำนวนมากแต่ก็ทำไปเพราะจำใจด้วยความเคารพเชื่อฟังคำสั่งของอาจารย์ปรารณาจะจบการศึกษาแต่ก็นับว่ามีวาสนาเป็นอย่างยิ่งที่ได้พบ กัลยาณมิตร ได้ฟังธรรมจากพระบรมศาสดาจนได้บรรลุธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553, หน้า 61) ในระยะเวลาสั้นๆ ด้วยคำสอน ที่ลึกซึ้ง ที่สำคัญคือ ท่านบรรลุธรรมในขณะที่มีอภัยภูมิจึงอยู่ที่หน้าอศจรย์ อหิงสกะถูกส่งไปเรียนที่สำนักทศปาโมกข์ เนื่องจากเป็นคนมีปัญหา ขยัน ตั้งใจเรียนดี พุดจาอ่อนน้อม ประณีตเรียบร้อยเป็นเจ้าสำนัก และภรรยาเป็นอย่างดี จึงได้รับความรักเมตตาจากเจ้าสำนัก ด้วยวิบากกรรมของท่านทำให้ศิษย์ร่วมสำนักอิจฉาคิดหาทางกลั่นแกล้งใส่ความหลายครั้งจนเจ้าสำนักหลงเชื่อหาทางทำลายลูกศิษย์ของตนโดยได้ออกอุบายให้อหิงสกะฆ่าคนให้ได้โดยลำพังเป็นจำนวนถึง 1,000 คน เพื่อบูชาครู ในการศึกษาวิชฌณนัต ความต้องการได้ความรู้ (พระครูเกษมธรรมทัต (สุรศักดิ์ เขมรสี), 2552, หน้า 154) อหิงสกะก็หลงเชื่อ เพราะความเชื่อและเคารพในอาจารย์ก็ออกฆ่าผู้คนด้วยความจำใจเพื่อรวบรวมให้ได้ครบตามจำนวนที่อาจารย์บอกได้ทำความชั่วอย่างรุนแรงถ้าเป็นทวิภูมิจึงเป็นกรรมฝ่ายกุศลก็ต้องเป็นกรรมที่สำเร็จลงด้วยการกระทำความดีอย่างสูงสุด (พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร), 2527, หน้า 207-214) ข้าราชการออกไล่ฆ่าผู้คนจำนวนมากได้แพร่กระจายออกไปอย่าง

กว้างขวาง รวดเร็ว สร้างความหวาดกลัวให้กับผู้คนจนพระเจ้าปเสนทิโกศล ต้องยกทัพไปปราบข่าวนี สร้างความร้อนใจให้กับภรรยาของปุโรหิต ซึ่งมากด้วยความรัก ตามสัญญาชาตญาณความเป็นแม่ก็จะออกไปหาบุตรเพื่อห้ามปราม และให้มอบตัวสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ทรงกระทำพุทธกิจ 5 ประการ ในช่วงเช้าตรู่ ปรากฏเห็นจอมโจร องค์อุลิตมาอยู่ในข่ายพระญาณ และได้ทราบวามารดาขององค์อุลิตมากำลังเดินทางไปหาบุตรชาย ซึ่งแน่นอนว่าถ้าองค์อุลิตมาได้ฆ่ามารดาของตนจะเป็นอนันตนิยกรรม (อง.ฉก. (ไทย) 22/93/617) ห้ามมรรค ผล นิพพาน พระพุทธองค์จึงเสด็จไปด้วยฤทธิ์ ไปอยู่คั่นระหว่างกลาง องค์อุลิตมาได้ไล่ล่าหมายฆ่าพระพุทธองค์เพื่อเอาหัวมีอซึ่งเหลืออีกเพียง 1 หัวมีอก็จะได้ครบ 1,000 คน ปกติพระพุทธองค์ทรงไม่โปรดที่จะแสดงฤทธิ์ปาฏิหาริย์ และได้ทรงห้ามพุทธสาวกแสดงฤทธิ์ แต่สำหรับองค์อุลิตท่านได้แสดงปาฏิหาริย์ เมื่อองค์อุลิตไล่ล่าหมายฆ่าพระพุทธองค์ แต่ก็ไม่สามารถกระทำได้จนหมดแรงจึงได้ร้องบอกให้พระทศพลหยุดก่อน พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสวลีที่สั้นๆ ลึกซึ้ง องค์อุลิตซึ่งได้ประสบความสำเร็จใจ ได้ยินพระสุรเสียงที่อ่อนโยน ชวนฟัง มีข้อคิดที่ลึกซึ้งและเปี่ยมด้วยความเมตตา ได้ถูกคิดและไตร่ตรองตามลำดับ จนเกิดธรรมจักขุบรรลุเป็นพระอริยะบุคคลขั้นต้น ได้ทั้งศาสตรา พอพระธรรมเทศนาจบลงก็ได้บรรลุโสดาปัตติผลเป็นพระโสดาบันจึงเลิกเป็นฆาตกรตั้งแต่บัดนั้น (พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), 2548, หน้า 27) แล้วทูลขอบวชกับพระพุทธองค์

พระองค์อุลิตในเพศบรรพชิตได้ติดตาม พระพุทธองค์กลับเข้าไปในเมืองสาวัตถี องค์อุลิต แม้ได้เปลี่ยนเพศเป็นบรรพชิตแล้ว แต่ก็ยังส่งผลต่อการดำรงสมณธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่มีผู้ที่ จะใส่บาตร ทำให้ท่านอยู่อย่างลำบาก บางครั้งก็ถูก ขว้างปาถึงเลือดตก บาตรแตก จีวรฉีกขาด แต่ท่าน ก็ไม่ท้อถอย ปฏิบัติธรรมอย่างอดทน โดยมี พระพุทธองค์คอยสอนเตือนและเป็นที่กำลังใจ พระ องค์อุลิตถือข้อวัตรที่เข้มข้น เพียรแผดเผากิเลส โดยถืออุตฺตงคฺวฺตร (ขุ.สุ.อ. (ไทย) 1/214/295) ท่าน มีจิตเมตตาอยากอนุเคราะห์ จึงนำเรื่องราวมากราบ ทูลพระบรมศาสดาให้ทรงทราบ พระบรมศาสดา เห็นสมควรให้ พระองค์อุลิตทำสังฆวาจาเพื่อให้ ท่านสะดวกในโรคะ พอเพียงที่จะบำเพ็ญสมณะ ธรรมได้จึงบอกคาถาให้พระองค์อุลิตไปบอกกับ หญิงครุฑแก่นั่น ทำให้นางคลอดบุตรได้ง่าย มีความสวัสดี ทั้งนางและบุตร พระเถระเริ่มมีความ สบายในโรคะ ได้เร่งทำความเพียรอย่างไม่ลดละ มีสติระลึกอยู่ในทุกอิริยาบถน้อยใหญ่เป็นผู้ไม่มีความ ประมาทบำเพ็ญเพียรอย่างจริงจัง มุ่งมั่น ในที่สุด ท่านก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ (ม.ม. (ไทย) 13/ 351/429)

ดังนั้น ผู้เขียนมุ่งจะศึกษาเรื่อง วิเคราะห์ การบรรลุธรรมของพระองค์อุลิตเถระเพื่อต้องการ ให้คนที่เคยทำผิดเป็นอย่างมาก ที่เคยฆ่าผู้คน ร่วมพัน ก็ยังมีโอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดีดัง ตัวอย่างพระองค์อุลิตฆ่าผู้อื่น จำนวนมาก และฆ่า ติดต่อกันเป็นเวลานาน สามารถบรรลุธรรมได้ และ นำเสนอให้เป็นอุทาหรณ์แก่ผู้หลงผิดทั้งหลายได้ กลับเนื้อกลับตัว ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีที่จะ

ทำให้สังคมประเทศชาติเราสงบ ร่มเย็นเป็นสุข สืบไป

2. การบรรลุธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนา เถรวาท

การปฏิบัติธรรมของพระพุทธศาสนา เถรวาทนั้นมี 2 วิธี คือ สมถกรรมฐานและวิปัสสนา กรรมฐาน ซึ่งจะต้องปฏิบัติควบคู่กันไป โดยเฉพาะ วิปัสสนากรรมฐาน ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการ ปฏิบัติถ้าผู้ปฏิบัติยัง ไม่สามารถยกจิตของตนเข้าสู่ วิปัสสนาญาณได้การบรรลุธรรมผลจะไม่เกิดขึ้นเลย เมื่อทำวิปัสสนาญาณให้แจ้งได้แล้ว การบรรลุ ธรรมผลจึงจะเกิดขึ้น ซึ่งผลของการบรรลุธรรมนั้น มี 4 ระดับ คือ โสตาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคา มิผล และอรหัตตผล ซึ่งผลของการบรรลุธรรม แต่ละระดับสามารถกำจัดกิเลสได้ตามลำดับ ตั้งแต่ กิเลส อย่างหยาบไปจนถึงกิเลสอย่างละเอียด มรรค มืองค์ 8 นี้ เมื่อสงเคราะห์ลงในไตรสิกขา คือศีล สมาธิ และปัญญา ก็สามารถสงเคราะห์ได้ดังนี้คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ จัดลงใน ศีล สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จัดลงใน สมาธิ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ จัดลงในปัญญา ผู้จะบรรลุธรรมนั้นต้องสมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา จึงจะสามารถกำจัดกิเลสคือราคะ โทสะ และโมหะให้เบาบางและหมดสิ้นไปได้ (ส.ม. (ไทย) 19/6/9) วิธีปฏิบัติโดยเจริญสมณะได้ขั้นหนึ่งแล้ว ออกจากสมณะมาพิจารณาธรรมที่เกิดขึ้นในสมณะ ปฏิบัติอย่างนี้เรื่อยไปในคัมภีร์อรรถกถาปัญจสุท ธิ กล่าวไว้ว่าเมื่อผู้ปฏิบัติได้ปฐมฌานแล้วออกจาก ปฐมฌานมาพิจารณาสังขารครั้นพิจารณาสังขาร

แล้วเข้าสู่หุตียมานต่อไปออกจากหุตียมานมาพิจารณาสังขารทำตามลำดับอย่างนี้เรื่อยไปจนกระทั่งถึงเนวสัณญานาสัณญายตนมานออกจากเนวสัณญานาสัณญายตนมานนี้แล้วมาพิจารณาสังขารอีกอย่างนี้เรียกว่าการเจริญสมณะและวิปัสสนาคู่กันการปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุธรรมขั้นสูงยิ่งขึ้นไปนั้นผู้ปฏิบัติจะใช้วิธีการเจริญสมณะนำวิปัสสนาหรือวิธีการวิปัสสนานำสมณะหรือว่าวิธีการเจริญสมณะและวิปัสสนาคู่กันไปใช้ได้ทั้งนั้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติจะเลือกปฏิบัติตามวิธีใดสมควรและวิปัสสนาภาวนาจะเกื้อกูลซึ่งกันและกันและสนับสนุนกันให้มีกำลังยิ่งขึ้นจนกว่าจะได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/170/179)

แนวทางที่พระบรมศาสดา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ให้พุทธศาสนิกชน นำไปศึกษาประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสุข ความเจริญก้าวหน้าทั้งในทางโลก ทางธรรม ให้ยึดถือเป็นหลักสำคัญที่เรียกว่า สัทธรรม มี 3 ประการคือ ปรีติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และปฏิเวธสัทธรรมปรีติสัทธรรม หมายถึงการศึกษาเล่าเรียน พระธรรมคำสั่งสอนต่างๆ ของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติสัทธรรม หมายถึงการนำเอาคำสั่งสอนที่ได้ศึกษาเล่าเรียน ไปปฏิบัติกับตน ทั้งทางกาย วาจา ใจ ปฏิเวธสัทธรรม หมายถึงการบรรลุธรรม คือผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ซึ่งเป็นเป้าหมาย ที่สำคัญที่สุด สูงที่สุดของการเข้าถึงพระพุทธศาสนา การบรรลุธรรมนี้ถือเป็นสิ่งที่ประเสริฐสูงสุด เพราะผู้ที่บรรลุธรรมได้นั้น จะเป็นผู้อยู่เหนือความทุกข์ ก้าวพ้นจากปริเวหา ความโศกเศร้า ความพลัดพราก ความไม่

สมหวัง ฯลฯ เป็นสิ่งที่ทำให้ชาติภพ มีกำหนดที่ชัดเจนและแน่นอนยิ่งขึ้น ผลในทางพระพุทธศาสนาก็คือมรรค ผล นิพพาน เป็นความสงบ สันติ วิมุตติ ทำให้จิตใจประสพ สภาวะความร่มเย็นเป็นสุข เพราะเหตุที่ได้ ขัดเกลากิเลสหรือเครื่องเศร้าหมอง ซึ่งเป็นเครื่องพัวพันการ หรือผูกจิต ให้ติดกับกองทุกข์ ทั้งปวง บุคคลที่บรรลุธรรมคือผู้ที่พ้นจากความเป็นปุถุชน เข้าสู่ ความเป็นอริยบุคคล ที่รู้แจ้งแทงตลอด เข้าถึง เห็น รู้แจ้ง อริยสัจ 4 ได้ อริยบุคคลมี 4 ขั้นคือ 1) ขั้นโสดาบัน 2) ขั้นสกิทาคามี 3) ขั้นอนาคามี และ 4) ขั้นอรหันต์ ซึ่งสามารถก้าวพ้นจากสังสารวัฏ เข้าสู่ บรมสุขคือ นิพพาน ได้ดังในถ้อยคำที่ปรากฏใน รตนสูตรว่า “นักปราชญ์พึงสละสุขอันเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่สุข อันยิ่งใหญ่” คำว่า ความสุขอันยิ่งใหญ่ หมายถึง นิพพาน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดและสำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนาการบรรลุธรรม หมายถึงกระบวนการพัฒนาทางปัญญา ที่จะประจักษ์ รู้แจ้งใน รูป นามที่ปรากฏ จนคลายอุปาทานจากอารมณ์ทั้งปวง เห็น แจ้ง อริยสัจ 4 ข้ามพ้นจากความเป็นปุถุชนเข้าสู่ความเป็นอริยบุคคล ตั้งแต่ระดับโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี พระอรหันต์หรือตรัสรู้เป็นพระปัจเจก-พุทธเจ้าต่อไปได้ ในที่สุดการบรรลุธรรมตั้งแต่ระดับต้นขึ้นไป ทำให้ชาติภพมีกำหนดที่แน่นอน ผู้ที่บรรลุธรรมสามารถที่จะทำให้สังสารวัฏที่ไม่มีกำหนดเริ่ม มีกำหนดที่ชัดเจนและสั้นลงในที่สุดก็หมดไปตามพลังญาณทัสสนที่พระอริยบุคคลเหล่านั้นศึกษาพัฒนาหรือสั่งสมขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงความสิ้นไปแห่งอาสวะ ละตัณหา อุปาทาน และอวิชชาได้ในที่สุด กล่าวคือบรรลุความเป็น อรหัน

ดำเมื่อกล่าวโดยภาพรวมแล้วจึงเห็นได้ว่าการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาสตังนี้

1. ขึ้นโสดาบัน เป็นอริยบุคคลประเภทแรกที่ได้สัมผัสสระแสดพระนิพพาน พระโสดาบันสามารถละสังโยชน์ได้ 3 คือ 1) สักกายทิฏฐิ ความเห็นผิดว่ามีตัวตน 2) วิจิกิจฉา ความสงสัยในพระพุทธเจ้า 3) สีลัพพตปรามาส ความยึดมั่นในศีลพรต อริยบุคคลในระดับต้นนี้มีความจำเป็นสำหรับปุถุชนหรือคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนสามารถบำเพ็ญคุณธรรมให้เกิดแก่ตนได้ดังในสังยุตตรนิกายมหารวรรค พระพุทธเจ้าตรัสแนะนำว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงอนุเคราะห์เหล่าชนผู้เป็นมิตรเป็นอำมาตย์ ญาติหรือสายโลหิต ผู้ที่สำคัญโอวาทว่าเป็นสิ่งที่ตนควรพึงฟังยังเขาเหล่านั้นให้สมาทานให้ตั้งมั่นให้ดำรงอยู่ในองค์แห่งธรรมเครื่องบรรลุโสดา 4 ประการ คือ ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ในศีลที่พระอริยะเจ้าใคร่แล้วไม่ขาดนอกจากโสดาบันบุคคลละสังโยชน์ได้ 3 อย่าง ดังกล่าวแล้วยังเป็นผู้ปิดประตูบายนได้ คือปิดสถานที่ที่ไม่มีความเจริญหรือสถานที่ที่มีแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อนใจ เรียกวาอบายภูมิ มี 4 ประเภทคือ นิรยะ (นรก) 1 ตีรจฉานโยนิ (กำเนิดตีรจฉาน) 1 ปัตติวิสัย (ภูมิแห่งเปรต) 1 อสุรกาย (พวกอสุรกาย) 1 (อิตติ. (ไทย) 25/273/281)

2. ขึ้นสกิทาคามี สกิทาคามีบุคคลละกิเลสได้เหมือนพระโสดาบันคือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉาสีลัพพตปรามาสแต่ทำราคะ โทสะ โมหะเหลือเบาบางยิ่งขึ้น เมื่อโสดาบันบุคคลได้พากเพียรในการฝึกฝนอบรมจิตของตนโดยปรับปรุงอินทรีย์

5 คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิปัญญาให้สม่ำเสมอจนอินทรีย์แก่กล้าแล้วภาวะของโสดาบันบุคคลก็จะเปลี่ยนไปสู่ความก้าวหน้าในทางธรรมก็จะอยู่ในระดับสูงขึ้นเป็นสกิทาคามีบุคคล แม้ว่าสกิทาคามีบุคคลจะละกิเลสได้เท่ากับโสดาบันบุคคลแต่สกิทาคามีบุคคลก็มีกามราคะคือความพึงพอใจในกามคุณ 5 และความพยาบาทเบาบางกว่าโสดาบันบุคคลดังพระบาลีว่า บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อความเบาบางของกาม ราคะ และพยาบาท ผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งสกิทาคามีผล ผู้มีกามราคะ และพยาบาทเบาบางแล้วบุคคลนั้นท่านเรียกว่า พระสกิทาคามี สกิทาคามีบุคคลละสังโยชน์ได้ 3 ประการเท่ากับโสดาบันบุคคล แต่ทำราคะ โทสะ และโมหะ ให้เบาบางลงได้ (สม.หา. (ไทย) 19/1470/357)

3. ขึ้นอนาคามี คือ ผู้ละกิเลสได้เหมือนสกิทาคามีบุคคล คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส และละกิเลสได้เพิ่มขึ้นอีก 2 อย่าง คือ กามราคะ (ความกำหนัดด้วยอำนาจกิเลสกาม) ปฏิฆะ (ความขุ่นเคือง) รวมเป็นสังโยชน์เบื้องต้น 5 อย่างเรียกว่าโอรัมภาคิยสังโยชน์ อนาคามีบุคคลที่สามารถพัฒนาจิตขึ้นมาในระดับนี้ ถือได้ว่าเกิดจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งกล่าวคือ กามราคะ (ความกำหนัด) โทสะ (ความโกรธ) ที่เคยเบาบางในขั้นสกิทาคามีบุคคลพอมถึงขั้นอนาคามีบุคคลกิเลสคือ ราคะและโทสะก็จะหมดไปทันที การที่จิตใจของอนาคามีบุคคลจะบริสุทธิ์และพัฒนาให้สูงขึ้นไปอีกขั้นก็คือในสังโยชน์ 10 ประการ ที่เป็นเครื่องผูกใจสัตว์โลกให้เวียนว่ายตายเกิดได้รับความทุกข์อยู่ในสังสารวัฏนั้นอนาคามีบุคคลการจัดสังโยชน์เบื้องต้นได้ 5 ประการโดยการ

จัดได้มากกว่าโสดาบันบุคคลและสกทาคามีบุคคล อยู่ 2 ข้อด้วยกัน คือ กามราคะ และปฏิฆะ (ที.ปา. (ไทย) 11/294-295/2630)

4. ขันอรหัตต์การพัฒนาจิตให้เกิดปัญญา จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก แต่ทำไมอริยะบุคคลทั้ง 3 ประเภทจึงไม่สามารถทำลายอวิชชาได้ตอบว่า การที่อริยะบุคคลประเภทอื่นมีปัญญาแต่ ไม่ถึงขนาดสามารถทำลายอวิชชาได้หมดเนื่องด้วย ปัญญาของอริยะบุคคลทั้ง 3 ประเภทนั้นปรากฏจุฬ ฟ้าแลบส่วนปัญญาที่เกิดแก่พระอรหันต์นั้นเป็นจุฬ ฟ้าผ่าตังนั้นจิตพระอรหันต์จึงเป็นจิตที่วางเปล่าจาก อตตะและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอัตตะ พระอรหันต์ แม้จะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ แต่จิตของท่านก็บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสทั้งหลายไม่มีความโลภ ความโกรธ ความหลง ไม่มีตัณหา อุปาทาน มีแต่ความสุข รมเย็นในจิตใจอย่างสูงสุดพระอรหันต์เป็นอริยะ บุคคลชั้นสูงสุดได้พัฒนาจิตใจถึงที่สุดแล้วเป็นอเสข บุคคล ชาติสิ้นแล้วพรหมจรรย์ได้อยู่แล้วกิจอื่นเพื่อ ความเป็นอยู่อย่างนี้ไม่มีอีกมีแต่จะบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อผู้อื่นต่อไปเท่านั้นเป็นบุคคลตัวอย่างที่เพียบ พร้อมด้วยคุณธรรมอย่างสูงควรแก่การเคารพบูชา อย่างยิ่งและเป็นนาบุญของโลกอย่างยอดเยี่ยม พระอรหันต์ละสังโยชน์ทั้ง 10 อย่าง ทั้งที่เป็น สังโยชน์เบื้องสูงและสังโยชน์ที่เป็นกิเลสอย่าง ละเอียดทรงละได้หมดทุกประการ (ส.นิ. (ไทย) 16/192/91)

ดังนั้น การบรรลุลุธรรมหมายเอาการบรรลุ โลกุตตรธรรม 9 คือมรรค 4 ผล 4 และนิพพาน อย่างใดอย่างหนึ่ง การรู้แจ้งแทงตลอดอริยสัจ 4 โดยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา เจริญสมณะและ

วิปัสสนา ตามหลักการเจริญสติปัฏฐาน 4 คือ การ กำหนดรู้ กาย เวทนา จิต ธรรม ทั้ง 4 อย่างนี้รวม ลงก็คือ “รูปและนาม” ให้เห็นเป็นไตรลักษณ์ตาม ความเป็นจริง เมื่อวิปัสสนาญาณแก่กล้าดำเนินตาม วิปัสสนาวิถีสู่ปฏิบัติสามารถละสังโยชน์และอนุสัย ได้ตามกำลังของมรรค สามารถบรรลุมรรคผล นิพพานสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธ ศาสนา ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระ อนาคามี และพระอรหัตต์ ในที่สุดได้ (อง จตุกก.อ. (ไทย) 35/2/381)

ธรรมที่สนับสนุนให้บรรลุลุธรรม หรือโพธิ ปกขัยธรรม 37 ประการนี้ เป็นคุณธรรมที่ช่วย อุดหนุนซึ่งกันและกันเป็นกระบวนการให้เกิดความ รู้แจ้งเห็นจริงโดยมีปัญญาเป็นตัวนำให้เกิดการ บรรลุลุธรรมในทุกหมวดของโพธิปักขัยธรรมล้วน แล้วแต่มีปัญญาอยู่ด้วยทั้งสิ้นแต่มีชื่อเรียกที่แตก ต่างกันออกไปในสติปัฏฐาน 4 เรียกว่า อนุปัสสนา ในอิทธิบาท 4 เรียกว่า วิมังสาในอินทรีย์ 5 และใน พละ 5 เรียกว่า ปัญญาในโพชฌงค์ 7 เรียกว่า ธัมม วิจยะด้วยเหตุดังกล่าวนี้พระพุทธเจ้าจึงทรงยกย่อง ปัญญาหรือปัญญินทรีย์ว่าเป็นยอดกว่าธรรมข้อ อื่นๆเพราะปัญญาเป็นตัวทำให้รู้แจ้งสภาวะธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551, หน้า 215) ในครั้งพุทธกาลเมื่อเกิดความสงสัยขึ้น พระพุทธเจ้าก็ทำหน้าที่แก้ความสงสัยเหล่านั้น เช่น มีภิกษุรูปหนึ่งได้พูดทำนองว่าตนบรรลุพระอรหัตต์ แล้วภิกษุทั้งหลายก็ได้นำเรื่องขึ้นทูลพระพุทธองค์ ให้ทรงตัดสินเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ได้ทราบกันว่าการ บรรลุลุธรรมเป็นสิ่งที่รู้ได้เฉพาะตนผู้ปฏิบัติเท่านั้น จึงรู้ได้การบรรลุลุธรรมตามทรรศนะของพระพุทธ

ศาสนาเถรวาทเห็นว่าการบรรลุนั้นสิ่งสำคัญประการแรกคือ การศึกษาหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ โดยเฉพาะโพธิปักขิยธรรม 37 ประการเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการบรรลุนั้นโดยเฉพาะพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ในวาระต่างๆ กัน เพื่อให้เหมาะกับจริตแต่ละบุคคล โพธิปักขิยธรรมประกอบด้วยสติปัฏฐาน 4 สัมมปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 และมรรคมรรค 8 แต่ละหมวดธรรมมีความสมบูรณ์อยู่ในตัว ผู้ปฏิบัติจะถือ หลักธรรมหมวดไหนในการปฏิบัติธรรมก็สามารถบรรลุนั้นได้เช่นเดียวกัน เปรียบเหมือนแม่น้ำทุกสายย่อมไหลลงสู่มหาสมุทรฉันใด การปฏิบัติธรรมตามหมวดธรรมใดย่อมนำไปสู่การบรรลุนั้นได้ ฉะนั้น (ส.ม. (ไทย) 19/521/335)

3. การบรรลุเป็นพระอรหันต์ของพระองค์ คุณิลมาเถระ

องค์คุณิลมาเถระได้เปลี่ยนเพศเป็นบรรพชิตแล้ว แต่ชื่อเสียง และภาพความเป็นจอมโจรอำมหิตฆ่าผู้คนเป็นจำนวนมากความชั่วร้ายยังคงอยู่ในความนึกคิดของชาวบ้านและคนทั่วไป ทำให้ชาวบ้านยังคงตื่นตระหนก วิ่งหนีด้วยความหวาดกลัว ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ส่งผลต่อการดำรงสมณธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่มีผู้คนที่จะใส่บาตร ทำให้ท่านอยู่อย่างลำบาก บางครั้งก็ถูกขว้างปาถึงเลือดตก บาตรแตกจีวรฉีกขาดแต่ท่านก็ไม่ท้อถอยปฏิบัติธรรมอย่างอดทนโดยมีพระพุทธองค์คอยสอนเตือนและเป็นที่กำลังใจ พระองค์คุณิลมาเถระถือข้อวัตรที่เข้มข้นเพียรแผดเผากิเลส โดยถือธุดงค์วัตร (ขุ.สุ.อ. (ไทย)

1/214/295) มีปกติหกลึกเร้น หาทิสงบ ปลีกวิเวก มีปกติดำรงตนด้วยความไม่ประมาท เคารพเชื่อฟังพระบรมศาสดาแล้วนำหลักธรรมที่พระสัพพัญญูแนะนำมาพิจารณาอย่างละเอียดลึกซึ้งอยู่เป็นเนืองนิตย์ครั้งหนึ่งหลังจากท่านบิณฑบาตในเมืองได้พบหญิงที่มีครรภ์แก่ แต่ไม่คลอด นางได้รับทุกขเวทนา มาก ท่านมีจิตเมตตาอยากอนุเคราะห์ จึงนำเรื่องราวมากราบทูลพระบรมศาสดาให้ทรงทราบ พระบรมศาสดาเห็นสมควรให้พระองค์คุณิลมาเถระทำสังจาวาจาเพื่อให้ท่านสะดวกในโรคะ พอเพียงที่จะบำเพ็ญสมณธรรมได้จึงบอกคาถาให้พระองค์คุณิลมาไปบอกกับหญิงครรภ์แก่นั้น ทำให้นางคลอดบุตรได้ง่ายมีความสุขดี ทั้งนางและบุตร พระเถระเริ่มมีความสุขสบายในโรคะ ได้เร่งทำความเพียรอย่างไม่ลดละ มีสติระลึกไว้ในทุกอิริยาบถน้อยใหญ่เป็นผู้ไม่มีความประมาท มีขันติเป็นอย่างยิ่ง เพราะด้วยเศษกรรมของท่าน ทำให้ได้รับอุบัติเหตุ เสียเลือดเนื้อ ได้รับทุกขเวทนา อยู่เนืองๆ แต่ท่านก็อดทนอย่างถึงที่สุด บำเพ็ญเพียรอย่างจริงจัง มุ่งมั่นในที่สุดท่าน ก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ (ม.ม. ไทย 13/351/429)

4. สรุป

พฤติกรรมกรรมการปรับพฤติกรรมของผู้เป็นฆาตรกรขององค์คุณิลมาเถระ ก็ยังเป็นปัจจัยที่สามารถทำให้คุณิลมาเถระบรรลุเป็นพระอรหันต์ โดยอาศัยเหตุปัจจัย 2 ประการ ดังนี้

1. พรโตโฆสะ การบรรลุนั้นของฆาตรกรองค์คุณิลมาเถระ เพราะผลสืบเนื่องมาจากบาปกรรมที่สั่งสมมาตั้งแต่ในอดีต จนกระทั่งในชาติ

สุดท้ายเกิดเป็นฆาตกร องคุลิมาล ก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระพุทธเจ้าที่เสด็จไปแสดงธรรมโปรด จนเลิกเป็นฆาตกรได้เด็ดขาด และเกิดจิตสำนึกกระลึกถึงความผิดที่ตนได้กระทำลงไป ส่งใจไปตามกระแสพระธรรมจนได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วจึงทูลขออุปสมบทเพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้สูงขึ้นไปในที่สุดก็ได้พบกับทางสว่างแห่งชีวิต บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์

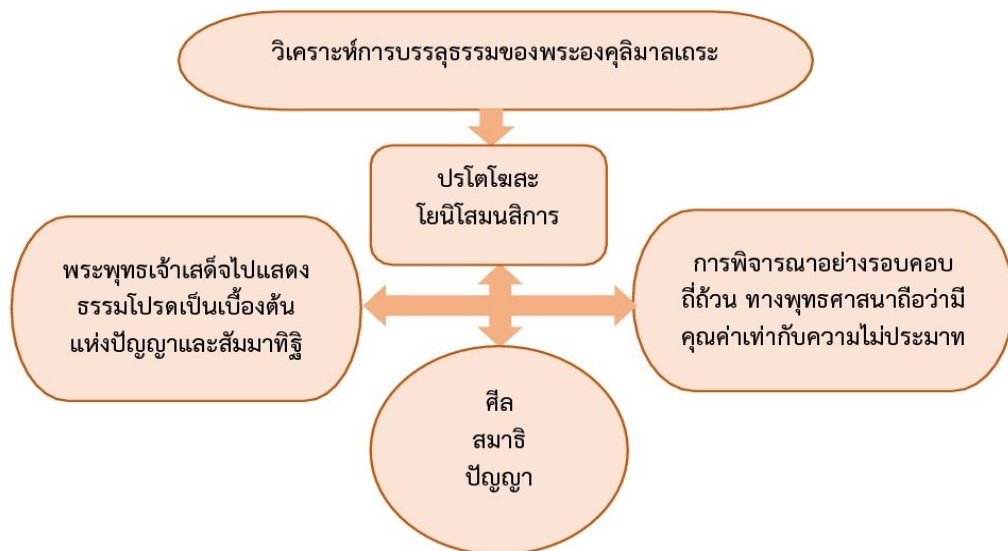
2. โยนิโสมนสิการ อหิงสกะ กลายเป็นฆาตกร ก็เพราะเชื่ออาจารย์ และขาดโยนิโสมนสิการ ปัญญาไม่แก่กล้าต้องอาศัยการแนะนำ ชักจูงจากผู้อื่น การเจริญปัญญานับจากองค์ประกอบภายนอก คือ ความมีกัลยาณมิตร สำหรับทำให้เกิดศรัทธาก่อน จากนั้นจึงก้าวมาถึงองค์ประกอบภายใน เริ่มตั้งแต่ทำความเข้าใจ ความคิด ด้วยโยนิโสมนสิการเป็นต้นไป ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ และทำให้เกิดปัญญายิ่งขึ้น จนเกิดญาณทัสสนะ คือ การรู้การเห็นอย่างประจักษ์ในที่สุด โยนิโสมนสิการการมนสิการ โดยแยกกายการปฏิบัติธรรมคล้อยตามธรรมที่บุคคลเจริญแล้วทำให้มากแล้วย่อมเป็นไปเพื่อทำให้แจ้งโสดาปัตติผลสกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตตผล

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ประวัติพระองคุลิมาลเถระ เป็นบุคคลสำคัญในยุคต้นแห่งพุทธศาสนา โดยเฉพาะตามพุทธประวัติพุทธฝ่ายเถรวาท เดิมนั้นเป็นโจรปล้นฆ่าคน

พฤติกรรม อหิงสกะ เรียนได้รวดเร็ว อีกทั้งยังปรนนิบัติอาจารย์อย่างดีเป็นเหตุให้ศิษย์อื่นริษยา จึงยุยงอาจารย์ว่าอหิงสกะ คิดจะทำร้าย อาจารย์จึงคิดจะกำจัด อหิงสกะ เสียโดยบอกอหิงสกะว่าถ้าจะสำเร็จวิชาต้องฆ่าคนให้ได้ 1,000 คนเสียก่อน อหิงสกะ จึงออกเดินทางฆ่าคน แล้วตัดนิ้วหัวแม่มือมาคล้องที่คอเพื่อให้จำได้ว่าฆ่าไปกี่คนแล้ว เหตุนี้เอง อหิงสกะจึงได้รับสมญานามว่า องคุลิมาล เมื่อฆ่าจนครบ 999 คน ก็มาพบพระพุทธเจ้า และได้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ออกบวชเป็นพุทธสาวก

องค์ธรรม พระองคุลิมาล เริ่มด้วยการมีสัมมาทิฐิ ปฏิบัติอย่างถูกต้อง โดยไม่ทอดทิ้งมีจิตใจเด็ดเดี่ยวมุ่งมั่นเพื่อยุติบาปเพื่อสมณธรรมเพื่อชำระอกุศลทั้งปวงให้สิ้นออกไปจากขันธสันดานของตน โดยเริ่มต้นด้วยการปฏิบัติสมถกรรมฐาน และยกระดับจิตสู่วิปัสสนากรรมฐานด้วยปัญญาญาณเป็นสมุจเฉทปหานทำสันดานให้ผ่องใสบริสุทธิ์ และตั้งใจปฏิบัติให้ถูกต้องตรงตามพระอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งสรุปรวมได้ว่ามี ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นหนทางที่จะได้บรรลุมรรคผลนิพพาน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์โรงพิมพ์เลียงเชียง. (2551). *วิชาอนุพุทธประวัติ ฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร). (2527). *วรรณกรรมไทยเรื่องกรรมที่ปณี*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2548). *วิปัสสนาภัย เล่ม 1* (พระคันธสาราภิวังศ์, ผู้แปล). นครปฐม: ซีเอไอเซ็นเตอร์.
- พระครูเกษมธรรมทัต (สุรศักดิ์ เขมรสี). (2552). *วิปัสสนาภูมิ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: บุญศิริ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- มหาวิทยาลัยกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.